

, solo Concilio Œcumenico congregatæ tribuunt, temerariæ sunt, ipsi Ecclesie injuriosæ, & hæreticæ. Nililominus minus multi ex Appellantibus hunc errorem revocare ausi sunt; inepte sane, & ridicule. Christus enim se Ecclesie adfuturum pollicitus est, *omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*, eamque semper esse voluit columnam, & firmamentum veritatis, ne fideles *fluctuantes sint, sicut parvuli, & circumferantur omni vento doctrinæ*. Si eam tantum in Concilio congregatam erroris expertem dicimus, ei non semper præsto erit Christus, neque semper damnate errores poterit, & proponere veritatem, quam omnes tuto, certoque sequantur. Ergo, ut recte observat Cl. Mamachus *l. 1. de Animab. Justor. in sinu Abrahæ ante Christi mortem expertibus Beatæ visionis Dei ed. Rom. an. 1766. c. 2. §. 1. p. 114. seq., & §. 2. p. 189. & 190. seq., & §. 3. p. 203. seq.*, usque ad annum 325., quo primum œcumenicum concilium habitum est, omnia incerta, & erroris plena esse debuerunt; eademque erit ratio ceterorum temporum, quibus Ecclesia caruit œcumenicis conciliis, quæ raro habentur. Quo quid magis falsum, & magis absurdum dici, fingique potest? Non utar exemplis Pauli Samosatani, Montani, Novatiani, Pelagii, & aliorum, qui extra œcumenicum Concilium dispersæ Ecclesie consensu damnati sunt; neque item afferam, quæ sunt prope innumera, Patrum testimonia. Sunt hæc nota omnibus. Illud non omitam, quod ex Augustino observat Bossuetius, cujus fidem Appellantes repudiare non possunt. Inquit autem ipse *I. Instruct. sur l' Eglise num. 21. S. August. donne toujours l' sentiment* (consensum) *de l' Eglise pour une entiere conviction de la verité*. Alii vero sunt ex Appellantibus, qui dispersæ Ecclesie auctoritatem in discrimen non revocant, sed tamen, ut ea rata firma sit, omnium consensum postulant unanimem, & eum quidem non moralem, sed physicum, & absolutum, adeout certum Ecclesie judicium haberi non possit, cui aliquis Episcopus, aut aliqua insignis Ecclesia adversetur, quin absolutam hanc unanimitatem etiam ad œcumenicum concilium transferant. Hi nimirum faciunt, ut unius Episcopi sententia plus valeat, quam universæ Ecclesie consensus, quoniam illi Ecclesie decretis intercedendi facultatem attribuunt; ut unus aliquis Episcopus errare nunquam possit; ut vix unquam haberi queat certum Ecclesie judicium, quoniam difficile est, in magno numero Episcoporum, qui in Ecclesia sunt, non aliquem reperiri, qui à ceteris dissentiat. Quid si Episcopus aliquis hæreticus fiat, cujus quidem rei non pauca in historiis exempla sunt? Eum Ecclesia damnare non possit; & interim Christianis incerta esset fides, atque in errore versari liceret, quoniam unius Episcopi sententia impedimento esset, quominus certum ea de re judicium ab Ecclesia emitteretur. Imo quis unquam hæreticus condemnaretur? Ipse quidem decipere non posset universam Ecclesiam, sed facile posset in suam partem transferre unum, aut alterum Episcopum, quod sane pluries evenisse constat; id vero satis esset, ut ipse impune sequi, docereque errorem posset. Quot Arius errores socios habuit Episcopos, quot Donatistæ, quot ceteri hæretici. An, quod de iis latum est ab Ecclesia, judicium catholi-

cus homo in discrimen revocabit? Quam illustris erat Anglicana Ecclesia, antequam in schisma, atque in hæresim delaberetur? An ab ea procul esse debuit schisma, & hæresis, quod tot Episcopi contra sententiam Catholicæ Ecclesie utrumque tuebantur? Mitto reliquas Ecclesias, quæ initio catholicæ erant, & nunc schismaticæ, aut hæreticæ sunt. Certe Christus *surrecturos prævidit lupos rapaces ex vobis ipsis* (senioribus) *non parcentes gregi, & loquentes prava*, sed Christianos procul ab iis esse, & firme in Ecclesie fide stare voluit, seque adfuturum promisit, ut recte observat Bossuetius *II. Instruction sur l' Eglise n. 28.*, corpori totius Ecclesie, non cuivis membro, ipsamque Ecclesiam semper erroris expertem futuram, non singulos Episcopos pollicitum est. Confer, inter ceteros, Cl. Bolgenium in laudato libro *Risposta al quesito Cosa è un' Appellante num. 249. et seq. p. 393. et seq., et n. 282. et seq. p. 441. et seq.*

§. IV. Hic autem iudex, quem in promptu habere debet Ecclesia, ut semper sit expertus erroris, non alius esse potest, quam Summus Pontifex, quem Christus Ecclesie caput, & omnium magistrum, & unitatis centrum constituit. Qui tantum Ecclesie accedente consensu eum errare non posse affirmant, sine hoc consensu negant, ii tollunt certum illud judicium, quod semper extare in Ecclesia debet, ut statim error depellatur. Nam antequam compertum, exploratumque sit judicium omnium Episcoporum, quibus pontificia decreta probanda esse putant, incerta erunt omnia, & malum radices agere altiores, atque impune dominabitur (1).

(1) *L' Eglise*, inquit S. Franciscus Salesius in ms. opere, quod extat in Bibliotheca Chisiana *C. 10. plut. A. n. 71. p. 42.*, "a toujours bé, soin d' un confirmateur infallible, en quel on puisse s' adresser, d' un fondement, que les portes d' enfer, & principalement l' erreur ne puisse renverser, & que son pasteur ne puisse conduire a l' erreur ses enfans. Les successeurs donc de S. Pierre ont tous ses mêmes privileges, qui ne suivent pas la persone, mais la dignité, & la charge publique." Late hoc argumento persequitur auctor libelli, qui nuper ex Gallico in Italicum sermonem conversus editus est Firmi, & cui titulus: "L' infallibilité del Papa provata coll' esame del quarto articolo della dichiarazione del clero di Francia radunato nel 1682." Confer etiam Veith *Richer. sistem. confut. sect. 2. §. 42. n. 16. p. 243.*

§. V. Quin etiam, ne cognita quidem Episcoporum sententia, iisque inter se consentientibus, sed tamen à
Tom. IV. Gg

Summo Pontifice dissentientibus, omnis erroris causa removebitur. Nam si Episcopi à Summo Pontifice dissentiant, (quod illi quidem evenire posse existimant, nos autem negamus), ecquod erit iudicium, quod omnes tuto sequi possint? Episcopi sine capite, centroque unitatis, à quo cuncti copulentur, Ecclesiam repræsentare nequeunt (1). Ergo eorum iudicium esse non poterit exploratæ veritatis loco. Ergo non habebit Ecclesia iudicium illud certum, ac falli nescium; quod in ea Christus semper esse voluit.

(1) Confer quæ dixi in *Prolegomenis* C. 2. §. 21. et seq. t. 1. p. 20. et seq., quæque item collegi l. 1. tit. 3. sect. 1. §. 13. p. 165., et seq., & quæ l. 3. tit. 15. §. 18. not. 2. p. 203. et seq. animadverti contra Appellantes, quorum huc redit sententia.

§. VI. Sed Primatus indoles, & ratio in primis efficit, ut iudicium Summi Pontificis in fidei, morumque regulis definiendis certum omnibus esse debeat; adeo ut qui ab eo damnatos errores sequitur, hæreticus habeatur. Nam Christus Primatum instituit ad unitatem Ecclesiæ conservandam, & Pontifex omnes ad eandem secum, præsertim in fide, unitatem jure Primatus cogit. Si ejus iudicium in rebus fidei errori subesset, Ecclesia, quæ ratione Primatus ad eandem fidem cogitur, ad assentiendum errori cogeretur, quod certe, fieri non potest. Quare aut verum non est, quod nemo catholicus inficiari potest, totius Ecclesiæ præsertim in fide unitatem cum Petri successoribus Primatus instituendi causam fuisse, aut erroris expers esse debet quidquid à Summo Pontifice propter unitatis bonum definitur, & quidquid ab Ecclesia universa, quæ ad hanc unitatem cogitur, tenendum est (1). Atque ita sane perpetua Ecclesiæ disciplina, & Patrum consensus docet (2).

(1) Præclare S. Thomas *Sum. Eccles.* l. 2. c. 109. III. III. Una fides, inquit, debet esse totius Ecclesiæ secundum illud 1. Corint. 1. id ipsum dicatis omnes, ut non sint in verbis schismata: "quod servari non posset, nisi quæstio fidei de fide exorta determinetur per eum, qui toti Ecclesiæ præest, ut sic ejus sententia à tota Ecclesia firmiter teneatur; & ideo ad solam auctoritatem Summi Pontificis pertinet nova

, editio Symboli, sicut & omnia alia, quæ pertinent ad totam Ecclesiam, ut congregare synodum generalem, & alia hujusmodi." *Consule Mamachium Antiq. Christian. t. 5. par. 1. p. 93. seq. & 134. seq., & Ep. 1. ad Auctor. oper. Quid est Papa? §. 14. t. 1. p. 57., Card. Orsium de Irreformab. Rom. Pontif. in dist. fid. contro. jud. Auctorem operis Aveatione editi an. 1747. "De suprema Romani Pontificis auctoritate hodierna Ecclesiæ Gallicanæ doctrina, "Ballerinium de Vi ac ration. Primat. Roman. Pontif. c. 15. p. 260. seq. ed. August. Vindel. an. 1770., Zaccariam Anti-Febron. vind. par. 2. Dissert. 3. c. 3. seq. Bolgenium *Esame della Vera Idea della S. Sede n. 88. & seq. p. 35. & seq. ed. Macerata 1788.**

(2) Nota est ea Christi promissio apud Matthæum XXI. 16. & seq., qua postquam ipse affirmavit, se edificaturum Ecclesiam supra S. Petri confessionem, seu fidem, quam *petra* nomine designavit, spondidit, & *portæ inferi non prævalerunt adversus eam*. Ipsum *petra* vocabulum firmitatem, ac nunquam defuturam soliditatem ejusdem fidei designat; ex quo plures Patres eandem soliditatem, quæ in Petri fide fuit, ad ejus successores transiisse affirmarunt. Hinc S. Leo M. *Serm. 3. ad. 2. c. 2. t. 1. col. 12. ed. Ballerin.* "Soliditas illius fidei, inquit, quæ, in Apostolorum Principe est laudata, perpetua est; & sicut permanet, quod in Christo Petrus credidit, ita permanet, quod in Petro Christus instituit." *Et serm. 3. c. 3. t. eod. col. 12. recitato Evangelii loco super hanc petram &c. concludit:* "manet ergo dispositio veritatis, & B. Petrus in accepta fortitudine *petræ* perseverans, suscepta, Ecclesiæ gubernacula non reliquit." *Et serm. 5. c. 4. t. eod. col. 22.* "Soliditas enim, inquit, illa quam de *petra* Christo etiam ipse (*Petrus*) *petra* factus accepit, in suos quoque se trastulit heredes." Sane quomodo errori obnoxius esse potest ille, super quem Ecclesia fundata est? Locum hunc Evangelii solide expendunt *Ballerinius l. c. cap. 12. §. 2. p. 66. et seq., & Cl. Bolgenius in cit. libro Risposta al quesito &c. n. 129. et seq. p. 207. et seq., Confer S. Irenæum de Hæres. l. 3. c. 3. n. 2. opp. t. 1. p. 175. ed. Ven. 1734., Tertullianum cap. 23. de Præscript. p. 210. ed. Paris. 1675., Optatum Milevitanum contr. Donat. l. 2. cap. 5. p. 35. ed. Antwerp. 1702., S. Cyprianum ep. 55. ad Antonian. p. 243. ed. cit. 1700., S. Hilarium de Trinit. l. 6. c. 37. opp. t. 2. p. 160. ed. Veronæ 1730., S. Ambrosium de Incarnat. c. 5. n. 34. opp. t. 6. p. 494. ed. Maurin. Ven. 1781., S. Augustinum in Psalm. contr. part. Donat. opp. t. 9. col. 4. ed. Maurin. Ven. 1733., & l. 2. Oper. imperf. contr. Julian. n. 103. t. 10. col. 993., S. Leonem M. ep. 10. ad Episc. Gallican. provinc. Viennen. c. 1. opp. t. 1. col. 633. ed. Ballerin. Ven., & serm. 83. c. 2. t. 1. col. 331., Simplicium P. ep. 4. ad Zenon. August. apud Labbæum t. 5. Concil. col. 98. ed. Ven. S. Gelasium In commonit. ad Faust. eod. loc. col. 297., S. Theodorum Studitam l. 2. ep. 129. p. 462. t. 5. oper. Sirmondi ed. Ven. an. 1728., S. Innocentium I. ep. ad Synod. Carthag. n. 1. apud Coustantium ep. Roman. Pontific. col. 888., cetera Patrum,*

& Conciliorum loca, quæ collegerunt Mamachius, Ballerinius, Bolgenius *l. c.* Vulgatus est etiam alter Evangelii locus apud Lucam XXV. 32., quo Christus ita Petrum alloquitur: "Simon, Simon, ecce satanas expetivit vos, ut cribraret, sicut triticum; ego autem oravi pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos." Quo ex loco patet, à Petro, ejusque successoribus fratres in fide esse confirmandos, quod sane ipsi recte præstare non possent, si in fidei definitionibus errori subessent. *Commune erat omnibus Apostolis*, inquit S. Leo M. *Serm. 4. ad 3. c. 3. t. 1. col. 18. ed. cit.* illum explicans Evangelii locum, "periculum de tentatione formidinis, & divinæ protectionis auxilio pariter indigebant, quoniam diabolus omnes exagita re omnes cupiebat elidere: & tamen specialis à Domino Petri cura suscipitur, & pro fide Petri proprie supplicatur, tamquam aliorum status certior sit futurus, si mens Principis victa non fuerit." Quæ ratio petita ex ratione Primatus, ut indicat vox illa *Principis*, cum etiam Petri successoribus sit communis, dubitari non potest, quin ad eos quoque transierit vis orationis Christi, qui pro Petri fide nunquam defectura Patrem exoravit. Consentit etiam Bossuetius, qui in *Meditation. sup. evang. die 70.* ita ea Christi verba explicat: "Satan expetivit, ut cribret vos: ego autem, Petre, oravi pro te speciatim, pro te distincte, non quod alios neglexerit, sed, ut, explicant SS. Patres, quia firmato capite impedire volebat, ne membra nutarent." Quem in finem paulo post declarat, "S. Petrum ob rationem Christi recepisse fidem constantem, invincibilem, inconcussam, & ita abundantem, ut ipsa apta fuerit ad confirmandum non solum alios fideles, sed etiam fratres suos Apostolos, & pastores gregis." Atque hæc quidem ad Primatum pertinere, qui ad Petri successores transivit, & exinde Apostolicæ Sedis fidem vinci, & errare non posse, ostendit in *Meditation. diei 72.* Confer Gelasium P. *Ep. 14.* apud Labbæum *tom. 5. Concil. col. 341. ed. Ven.*, Pelagium II. *Ep. 5. ad Eliam t. 6. Conc. col. 426.*, S. Bernardum *Ep. 190. c. 1. seu Tract. contra Abailard. ad Innoc. II. opp. t. 2. p. 283. ed. Ven. 1765.*, S. Thomam in *cap. 6. Matthæi*, & in *2. 2. q. 1. ar. 10.*, ceteros à Ballerinio collectos *l. c. §. 3. p. 270. & seq.* Mitto reliqua, quæ ab eodem, Ballerinio, Mamachio, Osio, Bolgenio exposita graviter, accurateque sunt.

§. VII. Jam verò hæreticus est habendus non tantum, qui pervicax in errore perseverat, quem Ecclesia, aut Summus Pontifex tamquam hæreticum condemnavit, sed etiam qui sciens prudens in fide dubitat (1). Nam quisquis dubius est in fide Ecclesiæ catholicæ, hoc ipso in fidem obstinare peccat; quoniam dubium, & incertum esse non potest, quod à catholica Ecclesia veluti fide divina credendum proponitur. Dubius autem in fide censetur non tantum qui de universa dubitat Ecclesiæ doctrina, verum etiam qui

aliquem fidei articulum obfirmate in discrimen revocat.

(1) *Cap. 1. de Hæret.*

§. VIII. Præter hæreticos, sunt etiam de hæresi suspecti, qui nimirum ex indiciis, & conjecturis errare in fide cum sententiæ obstinatione censentur. Est autem suspicio de hæresi levis, vehemens, & violenta. Levis suspicio est, quæ oritur ex signis externis operum, vel verborum quæ minus tuta, certa que sunt, & quæ raro admodum hæresis præsumptionem afferunt; ut si quis semel hæreticorum conventibus interfuerit. Vehemens educitur ex argumentis, quæ sæpe certa firma que sunt, & ideo juris afferunt præsumptionem, quæ contraria probatione tollenda, evertenda que est; ut si quis in rebus fidei errores fuderit, aut die vetito carnes manducaverit. Denique violenta suspicio inducit præsumptionem juris & de jure, quæ nulla contraria probatione labefactari potest, quæque satis est, ut quis tamquam hæreticus condemnetur; veluti si quis frequens hæreticorum coetibus interfuerit, vel de hæresi suspectus sacramento se purgare noluerit, vel hæresim ejurare, & inde excommunicatus per annum in excommunicatione perseveret (1).

(1) *C. 13. §. 2. de Hæret., c. 7. eod. in 6., Concilium Tridentinum Sess. 25. de Reform. cap. 3.*

§. IX. Multæ in hæreticos pœnæ tum ecclesiasticis, tum civilibus legibus constitutæ sunt. Et Ecclesia quidem eos plectit excommunicationis pœna, atque ecclesiastica communione privat (1); quoniam in Ecclesia retinendi non sunt, qui ab ea divortium fecerunt, neque cum fidelibus sunt commiscendi, qui alios depravare opinionum monstris, & exemplo possunt (2). Eidem pœnæ subjiciuntur etiam, qui scientes in loco sacro hæreticos sepeliverint, eorumque fautores, hospites, defensores, præterea qui cum iis in sacris communicaverint (3).

(1) *Can. 13. caus. 24. q. 3., C. 8. 9. 15. de Hæret.* Confer etiam Bullam in *Cena Domini.*

(2) „Secundæ, inquit Hieronymus *Comment. in Ep. ad Galatas c. 5.*

, vers. 8. opp. t. 7. col. 489. ed. Vallarsi Verone, putridæ carnes, & scabiosum animal à caulis ovium repellendum, ne tota domus, massa, & pecora ardeat, corrumpatur, putrescat, intereat. Arius in Alexandria una scintilla fuit; sed quia non statim oppressa est, totum orbem ejus flamma populata est.

(3) Canon Apostolorum 37. al. 45. apud Cotelierum *PP. Apostolic. t. 1. p. 448. ed. Amstelædami 1724.* Concilium Laodicenum *can. 9. apud Labbæum Conc. t. 1. col. 1531. ed. Ven. cit.*

§. X. Præterea si clerici sint hæretici, omnibus ecclesiasticis officiis privantur, ac perpetuo deponuntur (1), & generatim hæretici irregulares sunt, sive in hæresi baptizati fuerint, sive in eam inciderint post acceptum in catholica fide baptismum; nam reversi ad ecclesiam catholicam tamquam laici recipiuntur, ac perpetuo à sacro ministerio repelluntur (2). Eadem hæc pœna pertinet etiam ad eos, qui hæreticos recipiunt, iisve favent, aut eos defendunt, i. e. ad eorum libero ex paterna linea ad primum, & alterum gradum, ex materna usque ad primum tantum, si eorum parentes in hæresi deceserint (3); denique in hæresi perseverantes cum pertinacia sæculari Curie traduntur, ut meritis plectantur pœnis (4), atque in errore morientes ecclesiastica sepultura privantur (5).

(1) *C. 9. de Hæret. Vide etiam Cyprianum Ep. 59. ad Magnum p. 296. ed. Amstelædami 1700.*

(2) *Can. 21. caus. 1. q. 7. can. 17. caus. 6. q. 1., c. 2. §. 2., de Hæret. in 6.*

(3) *C. 25. de Hæret. in 6.*

(4) *C. 9. de Hæret.*

(5) *C. 8. eod.*

§. XI. Civilibus quoque legibus multæ in hæreticos pœnæ indictæ sunt, quæ tamen in cujusvis sectæ hæreticos non omnes cadunt. Cuncti generatim infamia notantur, & in quemvis hominem sibi criminis societate conjunctum testamentum condere, aut donationem conferre, atque ipsi aliquid ex alieno testamento, aut donatione capere prohibentur. Præterea eorum bona publicantur (1), ipsique pecuniariæ (2), aliisque similibus pœnis subsunt; quin etiam jus Romanum hæreticos nonnullos ultimo supplicio afficit,

quales sunt Encratitæ, Saccophori, & Hydroparastatæ, qui omnes Manichæorum erroribus inquinati erant (3); item qui aliquem rebaptizaverit; & qui rebaptizatus fuerit, modo per ætatem criminis capax sit, morte mulctantur (4). Denique à Federico II. aliæ quoque contra hæreticos pœnæ statutæ sunt (5).

(1) Confer Codicem Theodosianum *tit. de Hæret.*, ubi omnes fere habes pœnas, quæ à Jure civili in hæreticos sunt constitutæ.

(2) Ipse Augustinus, qui initio æquum non putaverat contra Donatistas ob errorem vim adhiberi, deinceps experiundo novit, utiles esse contra hæreticos pœnas pecuniarias Augustinus *Ep. 185. ad Bonifac. c. 7. opp. t. 2. col. 851. ed. Maur. Ven. 1759.* Nimirum ipsi pœnarum metu perterriti in rem diligentius inquirent, ac doctiores facti ad catholicam Ecclesiam revertuntur. Sane multos hæreticos inter angustias & afflictiones in bonam mentem rediisse constat, quoniam his malis veluti excitati de rebus suis diligentius cogitare cœperunt, atque ita noverunt, & abiecerunt errorem, in quo pridem hæsitabant.

(3) *C. 9. cod. Theodos. de Hæret.*

(4) *C. 2. cod. Ne sanct. baptism. iter.*

(5) Ejus constitutionis fragmenta extant in *Auth. Si vero, et Auth. credentes cod. de Hæret.*

§. XII. Hæretici, qui pœnitentia ducti redire ad catholicam Ecclesiam velint, recipiuntur, sed primum errorem detestari, atque ejurare, fidemque catholicam profiteri debent. Atque hi quidem ab asperioribus liberantur pœnis, sed sæpe, cum ita rerum ratio postulat, perpetuo carceri addicuntur (1). At eorum, quos *delapsos* vocamus, qui scilicet plus semel in hæresim lapsi sunt, tamquam ficta habetur pœnitentia, ideoque ipsi sæculari judici traduntur, ut debitis pœnis afficiantur (2). Iis tamen Pœnitentiæ, & Eucharistiæ sacramenta non denegantur, si manifesta dederint pœnitentiæ argumenta.

(1) *Cap. 15. de Hæret. Confer etiam Benedictum XIV. Const. Eo quamvis 129. §. 11. t. 1. ejus Bullar. p. 313. ed. Rom. seu Ven. 1754.*

(2) *Cap. 4. eod. in 6.*

§. XIII. Vetus disciplina hæreticos, qui ad Catholicam Ecclesiam veniebant, cum in hæresi nati, baptizatique fuissent, ab illis, distinguebat qui ad eam redibat cum baptizati,

et educati in fide catholica fuissent, ac postea descivissent (1). Illi enim non per pœnitentiam solum, sed per manuum etiam impositionem, ac si in hæresi uncti non fuissent, etiam per sacri chrismatis unctionem recipiebantur (2). Quamquam enim baptismus valide collatus haberetur, tamen suspensa videbatur manere charitas, quæ in sola Ecclesiæ unitate habetur, donec ad catholicæ matris sinum accederent. Contra qui primum catholici, deinceps hæretici fuerant, excipiebantur per pœnitentiam, quæ brevior, longiorve erat pro ratione rerum, ac temporum disciplina (3).

(1) Confer S. August. *Ep. 93. ad Vincent. Episc. C. 13. opp. t. 2. col. 253. ed. Maurin. Ven. 1729.*, et l. 2. *contra Crescon. Donat. c. 16. t. 9. col. 419. cit. ed.*

(2) Vide Petrum de Marca *in can. 28. Conc. Claromont.*

(3) Concilium Eliberitanum *can. 12. apud Labbæum conc. t. 1. col. 995.* hos hæreticos decem annos agere pœnitentiam voluit; Concilium Agathense *can. 60. t. 5. col. 530.* tempus hoc contraxit ad annos tres; Concilium Epaonense *can. 29. t. 5. col. 718.* etiam tertio anno pœnitentiam mitigavit. Plura ea de re habet Binghamus *Orig. eccles. l. 16. c. 6. §. 16. et 17. t. 7. p. 302. et seq. ed. Halæ Magdeburg. 1761.*

TITULUS V.

De schismate.

I. Schisma quid?

II. An schismatici sint hæretici?

III. Quotuplex schisma?

IV. Schismaticorum pœnæ.

§. I.

Schisma etiam Græcum nomen est, quod latine scissuram, ac divisionem significat. Schismatici sunt, qui se ab unitate separant Ecclesiæ Catholicæ, quæ in eo est posita, ut plures, Ecclesiæ particulares, tamquam plura membra, sub uno omnium capite unum corpus efficiant. Cum autem hujus unitatis centrum sit Summus Pontifex, nec sine hoc centro, in quo omnes particulares Ecclesiæ copulantur, una ex cunctis Ecclesia effici possit, facile intelligitur, Ecclesiæ unitatem abrumpere, ideoque esse schismaticos, qui à Romano Pontifice discessionem faciunt (1). Nam

qui discedunt à centro, in quo unitas existit, ii profecto ab unitate discedunt; nec cum Ecclesia conjuncti esse possunt, qui ab ejus capite disjuncti, ac dissociati sunt. Itaque Schismatici sunt Græci, qui sub Patriarcha Constantinopolitano in Turcarum imperio vitam agunt (2); Ultrajectenses (3), ceteri; qui divisi sunt à Sede Romana, est à capite Ecclesiæ, centroque unitatis.

(1) Diserte Cyprianus *de Unit. Eccl. p. 397. ed. Baluzii Ven. 1728.* (qui locus corruptus est in textu Felii *p. 78. ed. Amstelad. 1700.* "Qui cathedram Petri, inquit, super quam fundata est Ecclesia, deserit, in Ecclesia se esse confidit?" Hieronymus *ep. 15. n. 2. ad Damas. P. de Hipost. opp. t. 1. col. 2. edit. Vallarsii Veron.*, "Beatitudini tuæ, inquit, idest cathedræ Petri communionem consocior . . . quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus est." Ambrosius *Orat. de Obi. Satyr. fr. n. 47. p. 527. t. 6. ed. Ven. 1781.*, per contactusque ex eo est, inquit, utrum nam cum Episcopis catholicis, h. e. cum Romana Ecclesia conveniret." Eadem est sententia Irenæi *contra hæres. l. 3. c. 3. opp. t. 1. p. 175. ed. Massueti Ven. 1734.*, qui de Ecclesia Romana dicit hæc: "Ad hanc, enim Ecclesiam propter potiorem principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est eos, qui sunt undique fideles." Quem clarissimum Irenæi locum frustra convellere, ac detorquere conantur Protestantes, præsertim Fellus, Grabbins, Salmasius, quos solide refellunt Massuetus *Dissert. 3. Irenæum art. 4. n. 31. et seq. t. 2. p. 108. et seq. cit. ed. Ven.*, Valsecchius *La verità della Chiesa Cattolica Romana c. 6.*, & Mamachius *ep. 4. ad Febron. p. 322. seq. et p. 419. seq.* Possem & alia afferre Patrum & Conciliorum quoque testimonia, quæ prope innumera sunt, nisi Institutionum brevis impedimento esset. Nolo tamen omittere præclara quædam ea de re Gallicanæ Ecclesiæ testimonia. *Il ne faut*, inquit Bossuetius *Instruct. sur les promesses faites à l'Eglise p. 96. Paris. 1700.*, "que un peu, de bon sens, & de bone foi, pour avouer, que l'Eglise Chrétienne à eu dès son origine, pour une marque de son unité la communion avec la Chaire de S. Pierre, dans la quelle tous les autres Sièges ont gardé l'unité." In qua sola unitas ab omnibus servaretur: "en sorte, qu'en y demeurant, comme nous faisons, nous sommes le corps, qui a vû tomber à droit, & à gauche ceux, qui se sont separés, eux mêmes." Episcopus Bononiensis *Docum. pastor. 1724.* "Il ne me reste, inquit, mes très chères freres, qu'à vous exhorter de ne vous, ecarter jamais de la foi de l'Eglise de Rome. C'est par l'union, au Sainte Siège Apostolique, que l'Eglise est une." Et Cardinalis de Bissy *in Docum. pastor. 14. Juin 1728.* "L'Eglise de Rome, inquit, que Jesus-Christ a établie la tête d'un corps, qui doit tou-